

Critic's Point

«Νυχτερίδα» Στράους και 21η Απριλίου 1967
ή... Φάντης και ρετσινόλαδο στη Λυρική!

[Μείζων αποκάλυψη ή νέα αρχιμουσικός Ζωή Τσόκανου]

11/2014.

του ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΕΩΤΣΑΚΟΥ.

ΕΧΕΤΕ ΜΠΕΙ ΠΟΤΕ σέ σπηλιές ή έρείπια όπου φωληάζουν νυχτερίδες; Άν ναι, σίγουρα θυμόσαστε τήν φρικτή μυρωδιά, παραπλήσια τής άμμωνίας και τών ούρων, και τήν ανακούφιση τών πνευμόνων σας σαν ξαναβγήκατε σέ καθαρόν άέρα. Τέτοιους συνειρμούς μου δημιούργησε ή νέα «διδασκαλία»(!!!) από τή Λυρική (ΕΛΣ) τής, δημοφιλέστερης, και ώραιότερης από τις 18 όπερέτες του Γιόχαν Στράους νεωτέρου [Johann Strauß II, 1825-1899], τής «Νυχτερίδας» (Die Fledermaus, 3 πράξεις, κείμεν. Carl Haffner και Richard Genée, πάνω στο θεατρικό έργο τής περίφημης γαλλικής δυάδος Henri Meilhac και Ludovic Halévy *Le réveillon*: α' έκτ. Βιέννη, Theater an der Wien, 5 Απριλίου 1874), που συμπτωματικά έγκαινίασε (5.3.1940) και τις παραστάσεις μιās άρτισύστατης ΕΛΣ, ένωμένης τότε με το Βασιλικό Θέατρο υπό το χαρισματικό Κωστή Μπαστιά (1901-1972),.

Πλήν τής ιστορικής παραστάσεως (σκηνοθεσία: Ρενάτο Μόρντο, αρχιμουσικός Βάλτερ Πφέφφερ) που έγκαινίασε τή δραστηριότητα του νεοπαγούς οργανισμού, ή «Νυχτερίδα» ανεβάσθηκε, σέ σκηνοθεσίες Άλέξη Σολομού (1959-60) Ντίνου Γιαννόπουλου (1976-1983) που μάλλον δέν είδα και, τέλος το 1991, σέ ώραιότατη σκηνοθεσία Σπύρου Εύαγγελάτου, περιέργως έπαναληφθείσα το 2007, επί του έφιαλτικού Έλληναίθιοπος, Ράς Στέφανου Λαζαρίδη, (βλ. κριτική μου, έφ. Έξπρές, 13.1.2007, σ. 53). Έφέτος, ό νυν καλλιτεχνικός διευθυντής τής ΕΛΣ, αρχιμουσικός Μύρων Μιχαηλίδης άπεφάσισε νέα διδασκαλία της από το σκηνοθέτη Άλέξανδρο Εύκλειδη (γ. Θεσσαλονίκη, 1975), που μόλις άρχιζε να κερδίζει κάποια «έξωθεν καλή μαρτυρία» με τις σκηνοθεσίες

του τῆς «Κυρίας με τῆ Στρυχνίνη» τοῦ Γιάννη Χρήστου (1926-70· Αἴθουσα ΧΔΛ) τῆς πουτσίνειας «Μποέμ» (Όπερα Θεσσαλονίκης, ΚΘΒΕ, 31.1.2009 ὅπου πέτυχε ἐκεῖ ὅπου ἀπέτυχε ὁ μετακληθεῖς ἀπὸ τὸ Λαζαρίδη σκηνοθέτης Γκράχαμ Βίκ, με πανάθλια σκηνικὰ Ρίτσαρντ Χάντσον («Όλύμπια», 21.12.2007): με ἐμφανεῖς μικροπαρεκκλίσεις ἀπὸ τὸ λιμπρέτο, μετέφερε τὸ ἔργο στοὺς καθ' ἡμᾶς «χίππικς» ταυτίζοντας εὖστοχα τὸ θάνατο τῆς Μιμῆς μ' ἐκεῖνον μιᾶς παρα- καὶ κακογερασμένης ἐφηβείας. Ἐξακολούθησε τῆ συνεργασία με τῆ Λυρική, δίχως νὰ πολυπροκαλεῖ, ἀλλὰ με ἀποτελέσματα ἀπὸ ἀποδεκτὰ ὡς μέτρια, («Ρίτα» τοῦ Ντονιτζέττι-«Παληγάτσοι» τοῦ Λεονκαβάλλο, 20.3.2009), Πειραματικὴ Σκηνὴ σὲ μονόπρακτα (Λίνας Τόνια: «Ό Διωγμένος», Ἰωσήφ Βαλέτ «Ό Φρόντ για κείνην», καὶ Μπλάχερ: «Ἡ παλίρροια»· 21.6.2012). Ἀθῶος(;) λοιπὸν ὁ κ. Μιχαηλίδης ὡς καλλιτεχνικὸς διευθυντῆς (ἀποφασίζομεν καὶ διατάσσομεν, χωρὶς καλλιτεχνικὴν ἐπιτροπή—τὶ Ἑλληναράδες εἴμαστε;) ἐπειδὴ τοῦ ἀνέθεσε τῆ σκηνοθεσία τῆς «Νυχτερίδας», ἀλλ' ἔνοχος χωρὶς ἐλαφρυντικὰ ἐπειδὴ, πρὶν δεῖ τὸ ἀποτέλεσμα, τὸν ἔχρισε «ὑπεύθυνο κύκλου Ἑλληνικῆς Όπερέτας» (βλ. σ. 98 προγράμματος) ποὺ θὰ περιλάβει «Ριρίκα» τοῦ Στάθη Μάστορα (1930), «Ἀποκρηάτικο Όνειρο» (1924) τοῦ Ἰωσήφ Ριτσιάρδη, «Θέλω νὰ δῶ τὸν Πάπα» (1920) τοῦ Σακελλαρίδη καὶ «Μοντέρνα Καμαριέρα» (1916) τοῦ Χατζηαποστόλου.

Όσο καὶ ἂν ἔχουν ξεσαλώσει τὰ διεθνή σκηνοθετικὰ φρικιά, πορθήσαντα, Βαστίλλες (με ἀποτελέσματα ἀντιστρόφως ἀνάλογο ἐκείνων τοῦ 1789) Μπάϋρωϋτ καὶ Σκάλα, προσβληθέντα ἀπὸ πανδημία ἰοῦ τρελλῶν ἀγελάδων, χειρότερη πανώλους, τέτοιο πρᾶμα δὲν περιμένα. Ἁὐκλείδης, ἰταμότατα καὶ παρανοϊκὰ ποδοπατώντας τὴν...εὐκλείδειο λογική, σκέφθηκε νὰ συνδυάσει τὴν ἐμβληματικὴ τῆς Ἀψβούργειας Βιέννης «Νυχτερίδα», με τί νομίζετε; τῆ νύχτα τῆς 20ῆς πρὸς τὴν 21ῆ Ἀπριλίου 1967! Γεννημένος ἕνα χρόνο μετὰ τῆ μεταπολίτευση, τὴν ἀπριλιανὴ δικτατορία «ἐγνώρισε» ἀπὸ ἀκούσματα καὶ διαβάσματα (προδῆλως ὄχι τοῦ συγκλονιστικοῦ χρονικοῦ τῆς φυλακίσεως τῆς Κίττυ Ἀρσένη στὴ Μπουμπουλίνας). Ἀλλοιῶς δὲ θὰ ἀποτολμοῦσε τέτοια οὐρανομήκη ἀνευ- λάβεια, ἀναίσχυντα παίζοντας με χρῆμα καὶ εὐαισθησίες ἑκατομμυρίων φορολογουμένων σφαγίων ὡς ὁ ὑπογράφων, ἐνῶ ὁ κ. Μύρων Μιχαηλίδης προφανῶς μειδιοῦσε ἐπιδοκιμαστικά. Θὰ ρωτήσετε τί σχέση ἔχει ὁ

Φάντης (Βιέννη τοῦ 1874) μὲ τὸ ρετσινόλαδο (21ῆ Ἀπριλίου 1967), πού ἤδη εἶχε χρησιμοποιήσει ὁ ἀλήστου μνήμης μεταξικὸς ὑπουργὸς Κώστας Μανιαδάκης (1892-1973) στὸν ἀντικομμουνιστικὸν «ἀγῶνα» του. Μία μόνο χρῆση ρετσινόλαδου νοεῖται ἐδῶ: νὰ διευκολύνει ἀηδιασμένους ἀκροατὲς σὲ...ἐμπρακτὴ γνωμοδότησή τους γιὰ τὸ εὐκλείδειο ἔμεσμα. Ἄς τὸ δοῦμε ἀπὸ κοντά:

Χωρὶς νὰ ἀλλάξει τὰ βιεννέζικα ἐπώνυμα, ὁ Εὐκλείδης ἀντικαθιστᾷ τοὺς Ἀψβούργειους εὐπατρίδες μὲ τὴν ἀγράμματη, ἤδη καταναλώτρια οὐῖσκι, νεόπλουτη ἑλληνομπουρζουαζία τοῦ 1960, μὲ τὰ τσακλοκούδουνα στὸν Ἀστέρα Βουλιαγμένης, τίς μελαχροινὲς κοκόνες μὲ τὰ πελώρια φουσκωτὰ μπουμπάρια, τελείως ἀνίδεες ἀπὸ Βιέννη, βάλς καὶ σαμπάνια, πού ἤδη μὲ τίς εὐλογίες μιᾶς Ἑλένης Βλάχου (βλ. χρονογράφημά της *Καθημερινή*, 13 Αὐγ. 1952) ὑποτονθόριζαν μπουζουκοτραγουδά, ὅπως ἄλλωστε καὶ δις ἡ διανομή, εὐκλειδεῖα ὑποδείξει... Ὅσο γιὰ τὴ μεταμόρφωση τοῦ Ὁρλόφσκι σὲ...σοβιετικὸ πρεσβευτὴ μὲ ὅ,τι αὐτὸ συνεπαγόταν, φρίξον ἦλιε, στέναξον γῆ! Θυμοῦμαι τὸν τότε σοβιετικὸ πρεσβευτὴ Μιχαὴλ Σεργκέεφ καὶ τὴν πρεσβεία: ζήτημα εἶναι ἂν ἔδιναν κάποια δεξίωση σὲ μεγάλη ἔθνοκομματικὴ ἐπέτειο, μὲ ἐπιλεγμένους καλεσμένους ἢ ὅταν ἔρχονταν κορυφαῖοι σοβιετικοὶ ἐρμηνευτὲς στὸ Ἡρώδειο. Παρευρέθηκα σὲ μία μόνο δεξίωση, στὸ 1966, πρὸς τιμὴν τοῦ Ροστροπόβιτς, τῆς Βισνιέβσκαγια καὶ τοῦ μεγίστου ἀρχιμουσικοῦ Ἄρβιντ Γιάνσονς, πού μέσα στὴν πρεσβεία, ἐμφατικότατα διακήρυσσε τὴ λεπτονικὴ καταγωγή του, πρᾶγμα πού σίγουρα ἐπηρέασε τὴν καριέρα του. Ἐδῶ, δὲν ἤξερες πότε βρισκόσουν στὸν Ἀστέρα καὶ πότε στὴν σοβιετικὴ πρεσβεία: αὐτὴν μᾶλλον θὰ σηματοδοτοῦσαν οἱ δύο πελώριοι σοβιετικοὶ θυρεοί, τὸ ὁμοίωμα τοῦ Σπούτνικ καὶ οἱ δύο σοβιετικοὶ ἀστεροναῦτες πού περιφέρονταν σὲ ὅλο τὸ ἔργο, μαζὶ μὲ μαυροντυμένο ρωμιὸ χαφιέ μὲ πολιτικὰ καὶ μουστακάκι κουραδόμαγκα... Ὅποτε τί δουλειὰ εἶχε ἡ εἰσβολὴ πάσης φύσεως πραξικοπηματιῶν σὲ ὁποιαδήποτε πρεσβεία; Τὸν πρεσβευτὴ Ὁρλόφσκι-(Σεργκέεφ;) ὑποδύονταν ἡ ἄμοιρη Ἑλενα Μαραγκοῦ, μεταμφιεσμένη περὶ-που σὲ...γκεύ, τὸν Ἀϊζενσταϊν ἕνας Δημήτρης Πακσόγλου, κατὰ μερικὰ κιλὰ παχύτερος, τὴ σύζυγό του Ροζαλίνα, ἡ Ἑλένη Κελεσίδη, τὴν καμαριέρα τους Ἀντέλα ἢ Βασιλικὴ Καραγιάννη (οἱ δύο τελευταῖες μὲ λίγο-πολὺ εὐδιάκριτα τὰ ἴχνη τοῦ πανδαμάτορος σὲ ἄλλοτε σαγηνευτικὲς φωνές. Ἄγνωῶ ποιὸν ὑποδύονταν ὁ πιθηκόμορφος μελαχροινὸς χίππης μὲ

τις ἀφέλειες πού τοῦ σκέπαζαν τὸ πρόσωπο. Τὴ διανομὴ συμπλήρωναν οἱ Σταμάτης Μπερῆς (συμπαθέστατος Φράνκ, διευθυντὴς φυλακῆς, Ἀψβούργειος καὶ ὄχι Ρωμηός), Νίκος Στεφάνου (Ἄλφρεντ, δάσκαλος τραγουδιῶ, ὅπως ἀχρηστος τὸ...1967), Χάρης Ἀνδριανός (δρ Φάλκε, συμβολαιογράφος), Δημήτρης Ναλμπάντης (δρ Μπίλντ, δικηγόρος) Λυδία Ἀγγελοπούλου (Ἴντα, ἀδελφὴ καμαριέρας Ἀντέλα), δεσμοφύλακας (Παναγιώτης Ἀθανασόπουλος), Παναγιώτης Πρίφτης (Μάρρεϋ) καὶ Εἰρήνη Ἀθανασίου (Τζίνα). Εὐτυχῶς οἱ ὑπέρτιτλοι ἐπέτρεπαν νὰ καταλαβαίνουμε καὶ τὸν πρόζα πού ξεστόμιζαν κραυγαλέα, ἀκατάληπτα καὶ ἐρήμην ἀλλήλων ὅλοι οἱ ἄνωτέρω: πλήρης ἀνυπαρξία «σκηνοθέτου». Σὲ ὅλα αὐτὰ προσθέστε κρανιοφόρους ἐσατζῆδες, πολιτικούς κρατημένους αἰμάσσοντες πού συμφύρονται μὲ μεθυσμένους «ἀριστοκράτες» καὶ τὸ ἀηδέστατο φινάλε ὅπου, ἂν καλοθυμοῦμαι ἐσατζῆδες, κουβαλοῦσαν γιγαντιαία πυραυλόσχημο φιάλη καμπανίτου συμφιλιώσασα... πραξικοπηματίες καὶ (κατὰ Ἀγγελικόπουλον) Σκυθαψβούργειους Ρωμιούς...

Τέλος πάντων ἴχνος, δὲ λέω παιδείας καὶ γούστου, τουλάχιστον κοκκίνισμα. ἄς ποῦμε κομψά, «ἀμηχανίας» δὲν ἔχετε κ. Μιχαηλίδη γιὰ νὰ διαχειρίζεστε ἔτσι τὸ χρῆμα ὅλων ἡμῶν τῶν ἀνελέητα φορολογουμένων, καὶ νὰ παριστάνετε τὸν πετυχημένο, διοχετεύοντας στὸν Τύπο (ἐφ. Καθημερινή) ὡς πρόσφατο «ἐπίτευγμά» σας τὴ μείωση τοῦ παθητικοῦ τῆς Λυρικῆς ἀπὸ τὰ 17.000.000 € στὰ 4.000.000 €, πράγμα πασίγνωστο ὡς μυστικὸ Καραγκιόζη...πάνω ἀπὸ 2½ χρόνια; Τὴ τελευταία διετία τῆς Λυρικῆς χαρακτηρίζει σειρά παταγωδῶν σκηνοθετικῶν ἀποτυχιῶν, μὲ μῆκος... Σινικοῦ Τείχους: «Νυχτερίδα» (28.2.2014) «Μάκμπεθ» (17.1.2014), περιττὴ, ἐν ἔτει Βέρντι καὶ Βάγκνερ «Μπατερφλάϋ» (27.7.2013), Πειραματικὴ Ἰσκηνή (μονόπρακτα Ἐμφιετζί, Γκλάνερτ καὶ Ντάρλα, 29.6.2013), «Σικελικὸς Ἑσπερινός» (24.1.2013), «Χορὸς Μεταμφιεσμένων» (17.12.2012). «Μανὸν Λεσκώ» (19.10.2012) «Τροβατόρε», (10.6.2012). Καί, τέλος, φέτος, ὡς πρὸς τὴν ἑλληνικὴ μουσικὴ, μᾶς βγάλατε μὲ τὰ καταπονήματα δύο συνθετικῶν ὑβριδίων, τοῦ μοναδικοῦ ὀπωσδήποτε μουσικοῦ, μέλους τοῦ ΔΣ σας Κυπουργοῦ καὶ τὸ χορευτικὸ (δὲν τὸ εἶδα) τῆς Καραϊνδρου πού ὀρφάνεψε ἀπὸ Θόδωρο Ἀγγελόπουλο. Ἀποδειχθήκατε, φεῦ, ἄξιος διάδοχος τοῦ Λαζαρίδη, ἐνῶ ἐπὶ πλέον, δὲν σᾶς εἶδαμε οὔτε μίαν φορὰ στὶς ἀναμεταδόσεις τῆς «Μέτ» μᾶς καὶ καταλάβετε τὶ σημαίνουν

παράδοση και πρωτοπορεία και πόσα ἔτη φωτός (ἢ χιλιετίες σκότους;) χωρίζουν ΕΛΣ ἀπὸ «Μέτ».

Ἡ ἐμπειρία ἄξιζε ὅμως μύρια δεινά, γιὰ τὴ μοναδικὴ ἀποκάλυψη καὶ φωταψία τῆς, τὴ νεότερη ἀρχιμουσικὸ **Ζωὴ Τσόκανου**, πὸ μᾶς ἠλέκτρισε καὶ καθήλωσε ἀπὸ τὰ πρῶτα φθογγόσημα τῆς εἰσαγωγῆς: κάπως ἔτσι νιώσει πρωτακούγοντας καὶ τὸν **Κωνσταντῖνο Καρύδη**, ὀρθότατα ἀγνοοῦντα τὸ Ἑλλαδιστάν, στὸ «Μανουέλ Σαλίνας» τοῦ Περκλῆ Κούκου. Κινησεολογία συναρπαστικὰ κοφτὴ, ἄμεση ἀλλὰ πλαστικότη, θαυμαστὰ ἐλεγχόμενο νεῦρο, πὸ καταύγαζε φυσικότητα τὰ πάντα, ἔβαζε μπροστὰ στὰ μάτια μας τὴν ὑπέροχη παρτιτούρα στὶς λεπτότερες δυναμικὲς φωτοσκιάσεις, μὲ τραγοῦδι, ρυθμὸ καὶ νόημα κατὰ πολὺ εὐγενέστερα ἐκείνων πὸ ὑπαινίσσονταν τὰ φθογγόσημα. Ἐπαγγελματικότητα ἀγνοώντας (σιγὴ δὲ σημαίνει ἀδιαφορία) τὰ ἐπὶ σκηνῆς αἴσθη, πάλεψε ὡς ναυαγοσώστης σὲ «τσουνάμι». Χρυσό μου κορίτσι, ἄραγε θὰ προλάβω νὰ ζήσω νὰ σὲ χαρῶ νὰ κατακτᾶς ἀπάτητες βουνοκορφές γιὰ τίς ὁποῖες σὲ προορίζουν σπανιότατα χαρίσματα ἔμφυτα καὶ ἐπίκτητα; («Ὀλύμπια» 5.3.2014· «πρώτη», 28.2.2014).
